

زالال حقیقت در مسائل سیوطی

المقامه السندسية في النسبة المصطفوية ﷺ

الدرج المنبئ في الآباء الشريفة ﷺ

مسالك الخفاء في والدي المصطفى ﷺ

السبل الجليلة في الآباء العلية ﷺ

تأليف: جلال الدين سيوطي

مترجم: محمد علي بهشتي منش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

سرشناسه: سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ ق. Suyuti
 عنوان قراردادی: فی نجاه والدی النبی، فارسی
 عنوان و نام پدیدآور: زلال حقیقت در رسایل سیوطی / تالیف جلال الدین سیوطی؛ مترجم
 محمدعلی بهشتی منش.
 مشخصات نشر: قم: آستان مقدس قم، انتشارات زائر، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۱۸۳ ص.
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۰-۵۲۱-۲
 موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- والدین -- سیوطی، عبدالرحمن
 بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ ق.
 موضوع: Muhammad, Prophet -- *Parents--Suyuti
 شناسه افزوده: بهشتی منش، محمدعلی، ۱۳۶۳ -، مترجم -- آستان مقدس قم. انتشارات زائر
 رده بندی کنگره: B۲۵
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۳۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۰۹۳۵۱

مجموعه آثار کنگره حضرت آمنه (ع)

زلال حقیقت در رسایل سیوطی

تألیف: جلال الدین سیوطی -- مترجم: محمدعلی بهشتی منش

چاپ و نشر: انتشارات زائر

صفحه آرایی: محسن زند - مصطفی پاکنیا

نوبت و سال چاپ: اول / پاییز ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰/۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۱۸۰ - ۵۲۱ - ۲

دفتر مرکزی: قم / میدان شهداء / انتشارات زائر

نمایشگاه دائمی کتاب: حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (ع)

صحن صاحب الزمان (عج)

فکس: ۳۲۹۴۱۹۴۲

تلفن: ۳-۳۲۹۴۰۸۵۱

در تلگرام با ما به روز باشید: Telegram channel:

@entesharatzaiarqom

* حق چاپ محفوظ است *

فهرست مطالب

۱۰.....	مقدمه کنگره
۱۳.....	پیش گفتار
۱۶.....	شرح حال مؤلف
۱۶.....	ولادت
۱۷.....	اساتید
۱۸.....	شاگردان
۱۸.....	مذهب
۱۹.....	دانش
۲۰.....	تألیفات
۲۱.....	تصوف
۲۱.....	مخالفان و موافقان
۲۲.....	ویژگی های آثار سیوطی
۲۳.....	اخلاق
۲۴.....	ترک تدریس و افتا
۲۵.....	وفات

رساله‌ی اول: مقام متعالی پدران بهشتی حضرت محمد ﷺ

- ۲۶ ویژگی های خاص پیامبر اکرم ﷺ
- ۲۶ مقام نبی الانبیاء ﷺ
- ۲۷ مقام شفاعت پیامبر ﷺ
- ۲۸ درای بهترین اصل و نسب
- ۲۹ خلق نور قریش و پیامبر ﷺ قبل از آدم
- ۳۰ ایمان پیامبران ﷺ به نبی خاتم ﷺ
- ۳۳ معجزات پیامبر ﷺ
- ۳۴ والدین کرامی پیامبر ﷺ اهل فترتند
- ۳۵ دلایل قرآنی
- ۳۷ شفاعت پیامبر ﷺ برای والدین شان
- ۳۹ یکتاپرستی والدین پیامبر ﷺ
- ۴۵ پاسخ به مخالفین
- ۴۹ پاسخ به استدلال قرآنی مخالفین
- ۵۲ استدلالات ضعیف مخالفین
- ۵۲ دلایل بزرگان فرقه مالکیه
- ۵۳ دیدگاه‌های متفاوت درباره اهل فترت
- ۵۶ اهل فترت سه دسته‌اند
- ۵۷ خاندان پیامبر ﷺ مشمول حکم اهل فترت

رساله‌ی دوم: پدران آسمانی پیامبر ﷺ

- ۶۰ دلایل عدم عذاب والدین پیامبر ﷺ
- ۶۱ والدین پیامبر ﷺ اهل فترتند
- ۶۲ هشت دلیل قرآنی

۶۴	شش دلیل روایی
۶۸	زنده شدن والدین پیامبر ﷺ و ایمان ایشان
۷۰	موحد بودن والدین پیامبر ﷺ
۷۱	دلیل مختصر و دو مقدمه آن
۷۲	ادله مقدمه اول
۷۲	دلایل مقدمه دوم
۷۳	استدلال تفصیلی
۷۵	انحراف اعراب توسط عمرو بن لحي
۷۹	دلایل ایمان فرزندان حضرت ابراهیم ﷺ
۸۲	معبر آئینه و ابراز ایمان وی
۸۳	عقیده مادران پیامبران ﷺ
۸۴	مخالفین نجات یافتن والدین پیامبر ﷺ ملعونند

رساله‌ی سوم: رهیافت‌هایی به یکتاپرستی والدین پیامبر ﷺ

۸۸	دلایل بهشتی بودن والدین پیامبر ﷺ
۸۸	مسلك اول
۹۰	دلایل قرآنی
۹۳	دلایل روایی
۱۰۰	دلایل اینکه والدین پیامبر ﷺ مشمول دعوت نبوده‌اند
۱۰۲	آزمایش الهی و رستگاری والدین پیامبر ﷺ
۱۰۴	تخفیف مجازات ابی لهب
۱۰۵	عذاب والدین پیامبر ﷺ، موجب آزار پیامبر ﷺ
۱۰۶	سه استدلال بر عدم عذاب اهل فترت
۱۰۷	اهل فترت سه دسته‌اند

- مسلك دوم ۱۰۸
- دلایل مسلك دوم ۱۰۹
- دلایل مقدمه اول ۱۱۰
- دلایل مقدمه دوم ۱۱۳
- احادیثی درباره نسبت آزر و حضرت ابراهیم (ع) ۱۱۹
- مؤیدات قول مذکور ۱۲۰
- یکتاپرستی در فرزندان ابراهیم (ع) ۱۲۳
- استدلالات دلیل دوم ۱۲۵
- اقوال درباره ایمان حضرت عبدالمطلب (ع) ۱۳۳
- ایمان عبدالمطلب (ع) ۱۳۷
- سروده حضرت آمنه (ع) درباره ایمان به پیامبر (ص) ۱۴۰
- ایمان مادران پیامبران (ع) ۱۴۱
- پاسخ به روایات کافر بودن حضرت آمنه (ع) ۱۴۳
- حنفا کیستند؟ ۱۴۷
- ابوطالب (ع) به سان پدر پیامبر (ص) ۱۴۸
- نسخ روایات توسط آیات ۱۴۹
- تسامح در فتاوی فقهی فرق اهل سنت ۱۴۹
- مسلك سوم ۴۵۱
- ضعیف بودن روایت زنده شدن والدین پیامبر (ص) ۱۵۴
- نتیجه بحث ۷۵۱
- سروده سیوطی درباره بهشتی بودن والدین پیامبر (ص) ۸۵۱
- عنایت پیامبر (ص) به والدین خویش ۱۶۰
- سروده پدر پیامبر (ص) درباره حسب و نسبشان ۱۶۱

رساله‌ی چهارم: سرگذشت روشن والدین مکرم پیامبر (ص)

۱۶۲	روش‌های اثبات بهشتی بودن والدین پیامبر (ص)
۱۶۲	روش اول
۱۶۵	روش دوم
۱۶۵	روایات در این زمینه
۱۶۶	والدین پیامبر (ص) مشمول حکم اهل فترت
۱۶۷	دعای پیامبر (ص) در حق والدینش
۱۶۷	تقویت و تعدد روایات
۱۶۹	روش سوم
۱۷۱	صفت حدیث «احیاء»
۱۷۳	روش چهارم
۱۷۴	دلایل عدم کفر والدین پیامبر (ص)
۱۷۵	اجداد پیامبر (ص) بهترین زمانه‌شان
۱۷۶	هیچ یک از فرزندان ابراهیم (ع) بت پرست نبوده‌اند
۱۷۸	انحراف اعراب توسط عمرو بن لحي
۱۸۱	سروده حضرت آمنه (ع) درباره پیامبر (ص)
۱۸۲	ملعون بودن قائلین به عذاب والدین پیامبر (ص)

مقدمه کنگره

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و افضى الصلوات والتحيات على خاتم الانبياء محمد بن عبد الله
وعلى اهل بيته الطاهرين.

در حدیثی [سلسله الذهب] آمده است: که رسول خدا ﷺ فرمود: «هَبَطَ جَبْرِئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى
فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُقْرِئُكَ السَّلَامَ وَيُفْرغُ حَرَمَتُكَ النَّارَ عَاثِلًا سَلْبٍ أَنْزَلَكَ وَبَطْنٍ حَمَلَكَ وَحَجَرٍ
كَفَلَكَ؛ فَقَالَ: يَا جَبْرِئِيلُ بَيِّنْ لِي ذَلِكَ فَقَالَ:

أَمَّا السَّلْبُ الَّذِي أَنْزَلَكَ، فَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ؛
وَأَمَّا الْبَطْنُ الَّذِي حَمَلَكَ، فَأَمْنَةُ بِنْتُ وَهَبٍ؛
وَأَمَّا الْحَجَرُ الَّذِي كَفَلَكَ، فَأَبُو طَالِبٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ أَسَدٍ.»

حضرت آمنه بنت وهب، زهره قریش است. او مادر رسول خاتم و مادر بزرگ صدیقه
طاهره (ع) است. حضرت آمنه از بنی زهره و از اکابر و بزرگان زنان عالم و همسر حضرت عبدالله

۱. این حدیث با کمی تفاوت در الفاظ، با سندهای مختلف در منابع شیعه و اهل سنت نقل شده است:
«اصول کافی، ج ۱، ص ۴۴۶، ح ۲۱؛ معانی الأخبار ج ۱، ص ۱۳۶؛ آمالی (صدوق)، ج ۱، ص ۶۰۶؛ بحار الأنوار ج
۱۵، ص ۱۰۸؛ رسائل سیوطی، ص ۱۰۱». علت آن که این حدیث را «سلسله الذهب» گویند این است که ابن جوزی
آن را این گونه نقل کرده است: «عن علی الرضا بن موسى بن جعفر، حدثنا أبي، عن جعفر بن محمد، عن أبيه، عن علي
بن الحسين، عن أبيه، عن علي عليهم السلام مرفوعاً. «رسائل سیوطی»؛ تصحیح راشد الخلیلی ص ۱۰۱.
ضمناً باید توجه داشت که کلمه «مرفوعاً» در این سند طبق اصطلاح اهل سنت است و اصطلاح علمای شیعه در کلمه
«مرفوعة» تفاوت بسیار دارد.

بن عبدالمطلب است که در آسمان عفت و عظمت و کرامت می درخشد. اشرف فرزندان آدم در دامن او متولد شد و بهترین هدیه معنوی را به جهان بشریت و بلکه به همه عوالم وجود ارمغان داد. او فخر زنان عالم بوده و هرگز مانند و نظیری بر او یافت نشود.

اگر رسول خدا ﷺ - طبق روایات فراوانی «خیر الناس نسباً» است والدین آن حضرت نیز در دوران سیاه جاهلیت بهترین انسان ها بودند و هر کدام همچون نور و مشعلی فروزان در ایام شرک و فساد می درخشید و با پیروی از دین حنیف سبب اتمام حجت بر دیگران بودند.

با توجه به آنکه در قرن ۲۱ و در دورانی که اندیشه های «الحادی» «اومانیستی» و «فمینیستی» با عیارین مختلف به جنگ ارزش های متعالی الهی و اخلاقی و انسانی برخاسته و اساس و کیان خانواده و دختران معصوم کشورهای اسلامی را نشانه گرفته و شیطان صفتان با همه توان خود به تحریک و تبذیل ارزش های دینی و معنوی پرداخته، و خیر و شر، فضیلت و رذیلت، ارزش و ضد ارزش را جابجا نموده و دنیا را به ارانه الگوهای متعالی دارد، ضرورت داشت که آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام) تحت باب الحوائج الی الله به معرفی یکی از شخصیت های آسمانی و الهی بپردازد، و در زمان حمله زشتی ها به پیکار برخاسته و با دفاع از آرمانهای اخلاقی بخشی از رسالت خود را در این عرصه فرسنگی به انجام رساند.

به همین جهت کنگره بزرگداشت والدۀ ماجده رسول خدا ﷺ را در دستور کار خود قرار داده و با معرفی سیمای ملکوتی آن بزرگوار، یکی از نمونه های عینی و اسوه های قدسی، پاکدامنی و خداپرستی را به جامعه اسلامی ارائه نموده، تا آفتاب فروری است اسلامی باشد.

بانوانی چون: آمنه بنت وهب، خدیجه کبری، فاطمه بنت اسد، فاطمه زهرا، زینب کبری، سکینه، فاطمه معصومه، نجمه خاتون، نرجس و... علیهن السلام و زندگی و شخصیت هر کدام از جهات مختلف تاریخی، اعتقادی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی و خانواده الگو و درس آموز هستند و نیازمند کار پژوهشی و فرهنگی می باشند. علاوه بر آنکه نقد افکار و هیایان و دیدگاه آنان نسبت به این بزرگان نیز جای تأمل زیاد دارد.

آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه (علیها السلام) در راستای رسالت فرهنگی خود و به دستور تولیت معظم حضرت آیت الله سید محمد سعیدی دامت برکاته اقدام به برگزاری کنگره بزرگداشت

حضرت آمنه بنت وهب (ع) نمود و آثار فاخر علمی و فرهنگی متعددی را در این موضوع به نگارش درآورد که یکی از آنها اثر حاضر است.

لازم است در اینجا از مترجم محترم جناب حجت الاسلام والمسلمین محمد علی بهشتی که این اثر را سامان داده‌اند صمیمانه تشکر و قدردانی کنم.

همچنین از معاون محترم فرهنگی آستان مقدس، حجت الاسلام والمسلمین مهدی احمدی و مدیر محترم معارف قرآن و عترت، حجت الاسلام والمسلمین علی اشرف عبدی، مشاور محترم تولیت، حجت الاسلام والمسلمین صفر فلاحتی، رئیس اداره پژوهش، حجت الاسلام والمسلمین غلامعلی خامنه‌ای فردونی، امور پیگیری کنگره حجت الاسلام والمسلمین اسماعیل محمدی، اعضای واحد خدمات پژوهشی آقایان محسن زند، مصطفی پاک نیا، حسین بادی و نیز داوران و ارزشمندان گرامی که هرکدام سهمی بزرگ در تدوین آثار این کنگره داشته‌اند سپاس و قدردانی می‌کنم.

دبیر کنگره

احمد عابدی

پیش‌گفتار

در میان جماعت مسلمین، دیدگاه‌های گوناگونی دربارهٔ ایمان و یکتاپرستی والدین و نیاکان پیامبر مکرم اسلام ﷺ به چشم می‌خورد. رویکرد شیعه^۱ و گروهی از اهل سنت^۲ آن است که ایشان به توحید و اسلام معتقد بوده‌اند، و در مقابل عده‌ای هم، آنان را بی‌شک جهنمی می‌شمارند.^۳ در تأیید رفعت شأن و مقام پیامبر و خاندان مکرم ایشان ﷺ آثار گرانقدری پدید آمده که متأسفانه به کنج فراموشی سپرده شده‌اند. بعضی آثار جلال الدین سیوطی گوشه‌ای از این میراث متروک و مهجور است که در چند رساله و مقاله با رویکردهای مختلف و با کم و کیفی گاه همگون و گاه متفاوت به تناسب حال و یا مقال به این امر پرداخته شده است. مهم اینست که استدلال‌های قرآنی، روایی و گاه عقلی در این موارد نگاهداری شود. امری که این ترجمه در حد خود، در صدد آن است و مدون‌سازی مجموعه استدلال‌ها برای فزون بخشی بر دلایل بهشتی بودن جناب عبدالله و حضرت آمنه علیهما السلام به طور خاص مقصود از آن است. حال در این مقدمه جا دارد

۱. در این باره شیخ صدوق در کتاب «اعتقادات» خود می‌نویسد: «اعتقاد ما این است که پدران پیامبر ﷺ از آدم تا عبدالله و ابوطالب و همچنین آمنه، مادر پیامبر ﷺ، مسلمان بوده‌اند. شیخ صدوق، الاعتقادات، المؤتمر العالمی للشیخ المفید، قم، ص ۱۱۰.

۲. ر.ک به: روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، آلوسی، سید محمود، دارالکتب العلمیه، بیروت، ج ۱۰، ص ۱۳؛ تفسیر مفاتیح الغیب، فخر الدین رازی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ج ۱۳، ص ۳۲-۳۳؛ تفسیر روح البیان، حقی بروسوی، اسماعیل، دارالفکر، بیروت، ج ۶، ص ۳۱۳-۳۱۴؛ کشف الخفاء و مزیل الالباس عما اشتهر من الاحادیث، عجلونی جراحی، اسماعیل بن محمد، دارالکتب العلمیه، بیروت، ج ۱، ص ۶۰-۶۲.

۳. حلبی، ابراهیم بن محمد بن ابراهیم، رساله فی حق ابوی الرسول، دارالمعارج، ۲۰۰۸ م، مصر.

چند نکته‌ای درباره سیر و چگونگی این ترجمه به عرض مخاطبین محترم برسد:

۱. از میان شش رساله سیوطی که در موضوع نجات والدین پیامبر از عذاب الهی نوشته شده، چهار رساله «المقامة السندسية فی الآباء الشریفة المصطفویة»، «الدرج المنیفة فی الآباء الشریفة»، «السبل الجلیة فی الآباء العلیة» و «مسالك الحنفا فی والدی المصطفی» به فارسی ترجمه شد و دو رساله «التعظیم و المنة فی أن أبوی النبی فی الجنة» و «نشر العلمین المنیفین فی احیاء الأبویین الشریفین» اولاً به دلیل مشابهت بسیار با مطالب چهار رساله دیگر و ثانیاً به دلیل اینکه اکثر مطالب آن در برگرفته موضوعاتی است که مورد تأیید مذهب حقه شیعه نیست؛ مانند داستان احیای والدین پیامبر ﷺ و... ترجمه نشده است. خاطر نشان می‌گردد در چهار رساله فوق نیز اشاراتی به برخی مطالب ناصحیح از دیدگاه مذهب جعفری شده است که شرح و توضیحات آن به طور مبسوط در پاوری آمده است.

۲. اصل اولی در ترجمه رساله‌ها آن است که همه مطالب از جمله اشعار ترجمه شود، لکن گاهی مطالبی استطرادی از موضوع اصلی در حد ناچیز حذف شده است. در ضمن در عین پایبندی به متن و تعهد حداکثری به محتوا، تلاش شده تا مطالب برای مخاطب فارسی‌زبان کاملاً روان، گویا و رسا باشد.

۳. به منظور گسترش دایره مخاطبان، تمام عبارات عربی از جمله اشعار، آیات و روایات به فارسی ترجمه شده است. همچنین به این منظور سعی شد همه اعلام و اصطلاحات یا مواردی که نیاز به تبیین بیشتری دارد در پاوری تبیین گردد.

۴. متن اصلی مقالات به خصوص اشعار، گاه با تفاوت‌هایی در نسخه‌های مختلف مکتوب و نشر الکترونیکی همراه بوده است که در این راستا به نسخه‌های تصحیح شده از جمله کتاب «رسائل سیوطی فی نجات والدی النبی ﷺ»^۱ رجوع شده است. گفتنی است این کتاب، خرد حاصل تطبیق پنج مجموعه نسخ خطی است که در کتاب مذکور عنوان شده است.

۱. شکری، حسین محمد علی، رسائل سیوطی فی نجات والدی النبی ﷺ، بیروت، دارالکتب العلمیة، چاپ اول، ۲۰۱۱م.

در پایان لازم است از راهنمایی‌ها و زحمات دلسوزانه حضرت حجت الاسلام و المسلمین حاج آقای عباسی فردونی، مدیر محترم اداره پژوهش که به حق در غنای این اثر بسیار تأثیرگذار بودند، کمال قدردانی را داشته باشم. همچنین از حضرت حجت الاسلام و المسلمین عبدی، مدیر قرآن و عترت نیز که در سیر آماده‌سازی این اثر مخلصانه کوشیدند کمال تشکر را دارم. نیز از فاضل گرامی حجت الاسلام و المسلمین حسن جهانگیری که زحمت ویرایش علمی این کتاب را به عهده داشتند و برادرانه کمک‌کار بنده بودند کمال امتنان را دارم.

نیز از مخاطبان و خوانندگان گرامی مستدعی است در ارسال نظریات و انتقادهای خود نسبت به این اثر ما را یاری کنند، امید آنکه ان شاء الله این نوشتار، گامی مقبول برای ترویج مطالب حق و تلاشی پسندیده برای معرفی خاندان پیامبر مهربانی حضرت محمد مصطفی ﷺ بوده باشد و مورد رضایت حضرتان قرار گیرد. آمین.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾

سالروز بعثت حضرت محمد مصطفی ﷺ

پژوهشکده علامه طباطبائی

محمد علی بهشتی